

Соціально-педагогічна адаптація молоді з особливими освітніми потребами

Гладиш Марія Олександрівна,
к.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки,
Запорізький національний університет

Питання вебінару

1. Соціальна і педагогічна адаптація учнівської молоді

2. Молодь з особливими освітніми потребами

3. Педагогічні й соціальні труднощі періоду адаптації в професійно-технічному навчальному закладі

4. Технології соціально-педагогічної освіти

5. Нормативно-правова база інклюзивної освіти:
ключові позиції

1. Соціальна і педагогічна адаптація учнівської молоді

- Соціально-педагогічна адаптація виступає у двох формах:
соціальної і педагогічної.

Метою адаптації учнівської молоді є потреба у досягненні двох протилежних цілей – злиття з соціумом та виділення свого «Я» як автономної одиниці.

- *Соціальна адаптація* припускає включення людини в загальну систему соціальних відносин і взаємодій в рамках того середовища, в яке вона інтегрується.

- Педагогічна адаптація передбачає розвиток здібностей щодо засвоєння учнями необхідних знань, вмінь та навичок у період їх навчання у навчальних закладах.
- Соціальна адаптація – це допомога у проведенні аналізу життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх розв'язання; надання інформації з питань соціального захисту населення; навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь; допомога у зміцненні/відновленні родинних та суспільно корисних зв'язків, організації денної зайнятості та дозвілля.

Соціально-педагогічна адаптація – процес формування активної життєвої позиції шляхом корекції самооцінки, виявлення інтересів, потреб у різних сферах діяльності, формування позитивного ставлення до здорового способу життя, формування навичок самотійного життя.

Соціально-педагогічна адаптація ставить перед собою такі завдання:

- розвиток комунікативних навичок;
- стабілізація емоційного стану, формування стресостійкості;
- підвищення рівня саморозкриття та творчого самовираження;
- формування навичок здорового способу життя;
- підвищення рівня суб'єктивного ставлення до виходу в доросле життя.

Соціально-педагогічна адаптація учнівської молоді до умов закладу професійно-технічної освіти –

- пристосування особистості до навчально-виховного процесу професійно-технічного навчального закладу, активного засвоєння норм, цінностей, особливостей професії, набуття вмінь та навичок майбутньої професійної діяльності, забезпечення прийняття на себе нової соціальної ролі, гармонійне входження особистості в систему соціальних відносин

- На перебіг адаптації у навчальному закладі будуть впливати рівень підготовки, система цінностей, відношення до навчання, уявлення про майбутню професію.
- Поступово вплив цих факторів послабляється і вирішальну роль починають відігравати фактори другої групи: організація навчального процесу, рівень викладання, тип взаємовідносин викладача і учня і т.д. Саме друга категорія факторів має визначальний вплив на професійну та особистісну адаптацію учня.

2. Молодь з особливими освітніми потребами

Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту

Молодь з особливими освітніми потребами – здобувачі освіти з порушеннями психофізичного розвитку (порушення слуху, зору, мовлення, опорно-рухового апарату тощо), яким не протипоказане навчання за обраною спеціальністю (спеціалізацією) та які потребують створення спеціальних умов для навчання.

Обов'язково підкреслюється здатність до навчання (можливість сприймати, засвоювати та накопичувати знання, формувати навички й вміння) і вказуються параметри її оцінки.

Параметрами оцінки ефективності даного процесу (навчання) будуть виступати:

- можливість навчання у звичайних або спеціально створених умовах (спеціальний навчальний заклад або група, навчання в домашніх умовах та інше);
- обсяг програми, строки і режим навчання;
- можливість засвоєння професій різного кваліфікаційного рівня або тільки окремих видів робіт;
- необхідність використання спеціальних засобів навчання і залучення допомоги інших (крім викладача) осіб

За яких умов виникають особливі освітні потреби?

- спостерігаються фізичні або розумові порушення, які суттєво обмежують життєдіяльність людини (порушення зору, слуху, мови, опорно-рухового апарата, самообслуговування, здатності до навчання, роботи, тощо);
- будь-які розлади або анатомічні вади нервової, серцево-судинної, дихальної, репродуктивної, травної, сечостатевої, ендокринної, кров'яної і лімфатичної систем, опорно-рухового апарату, органів чуття, шкіри тощо;
- будь-які розумові чи психологічні розлади (дислексія, дисграфія, затримка психічного розвитку, органічні порушення мозку, психічні хвороби, тощо).

Соціально-педагогічна адаптація учнів з особливими освітніми потребами –

це педагогічно організований цілісний процес накопичення ними досвіду діяльності, в результаті якого відбувається їх активне включення до безбар'єрного середовища, прийняття соціально-позитивних моделей і стратегій поведінки, розвиток їх компенсаторних можливостей, особистісного та професійного потенціалу.

3. Педагогічні й соціальні труднощі періоду адаптації в професійно-технічному навчальному закладі

- До **об'єктивних труднощів** належать ті, які визначаються зовнішнім середовищем і умовами навчального закладу та на які учні/студенти не можуть безпосередньо вплинути.
- До **суб'єктивних** – труднощі, які властиві кожному учню/студенту індивідуально і які він може подолати сам на основі власних ціннісних орієнтацій, цільових установок і життєвого досвіду.

Суб'єктивні труднощі:

- *пізнавальні*

- *соціально-психологічні*

- *професійні*

Пізнавальні труднощі пов'язані з подоланням новизни в процесі навчання (нові методи і форми організації навчальної і наукової роботи, новизна вимог до учнів/студентів на заліках та екзаменах).

Оволодіння навчальною програмою професійно-технічного навчального закладу вимагає від учня/студента вміння самостійно працювати, думати, осмислювати навчальний матеріал, сприймати нове, засвоювати його й уміти застосовувати на практиці.

Соціально-психологічні труднощі пов'язані з умовами життя:

- оточенням людей, нормами поведінки в учнівському/студентському колективі,
- режимом діяльності,
- стилем міжособових відносин у групі, на курсі, факультеті,
- новизною великого міста й особливостями життя в нових, цілком змінених умовах;
- необхідністю самостійного ведення бюджету, самообслуговування, раціонального використання і розподілу часу, подоланням різних матеріальних труднощів тощо.

Професійні труднощі пов'язані з оволодінням обраною спеціальністю:

- умінням бачити спрямованість процесу навчання щодо майбутньої професійної діяльності,
- усвідомленням необхідності вчитися працювати з людьми різних професійних, вікових категорій,
- виховувати в собі організаторські навички, поєднувати навчальну, науково-дослідну і громадську роботу.

4.

Технології соціально-педагогічної освіти

Досягнення ефективності адаптації студента з ООП в умовах закладу професійно-технічної освіти можливе шляхом застосування спеціально спроектованих *соціально-педагогічних технологій*, що реалізують адаптаційний вплив навчально-виховної діяльності.

- *Соціально-педагогічна технологія* – це спосіб взаємодії педагога із здобувачем освіти, що забезпечують його соціалізацію в наявних або спеціально створюваних умовах.
- Сутність соціально-педагогічної технології полягає в операціоналізації процесу надання соціально-педагогічної допомоги, створенні алгоритму взаємодії педагогічного працівника із здобувачем освіти.

Технологія реалізації адаптаційних процесів розглядається як спосіб професійного впливу на об'єкт (учень) із метою його покращення, забезпечення ефективного функціонування за рахунок оптимального добору змісту, методів, організаційних форм навчально-виховного процесу, а саме:

- тематична бесіда

- міні-лекція

- групові роботи (STEM/STEAM)

- неформальне навчання (сторітеллінг, урок-квест, казкотерапія тощо)

- Технологічний підхід дозволяє сприяти адаптації студентів з особливими освітніми потребами, по-перше, за допомогою технологізації навчального процесу (Інтернет, спеціальні комп'ютерні програми для людей з вадами зору і з вадами слуху, відеоконференції тощо).
- По-друге, для адаптації молоді з різними нозологіями використовують спеціально розроблені соціально-педагогічні технології (патронаж, соціально-педагогічний супровід, тренінги для викладачів і волонтерів). Використовуються спеціальні освітньо-інформаційні технології, а саме: сурдопереклад, активні дошки, спеціалізовані комп'ютерні програми, диктофони, тощо.

Одним із засобів, що розв'язує завдання адаптації студента з особливими освітніми потребами в умовах ЗВО, є **технологія особистісно-орієнтованого навчання**.

Її складові:

- спрямованість на загальнолюдські світові цінності;
- пріоритет індивідуальності,
- самотність особистості як суб'єкта пізнання й навчання; оптимальне поєднання соціального й індивідуального навчання;
- реалізація педагогічного процесу з урахуванням можливостей студентів;
- адекватність навчально-матеріального забезпечення потребам ефективного навчання, самонавчання;
- педагогічне співробітництво учасників навчально-виховного процесу;
- діагностичність розвитку студентів з обмеженими можливостями на всіх етапах навчання;
- динамічне коригування педагогічної діяльності .

5. Нормативно-правова база інклюзивної освіти: ключові позиції

- 1) Наказ Мінсоцполітики «Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації» (2015 р.)

Цей Державний стандарт визначає зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги соціальної адаптації, показники її якості для суб'єктів усіх форм власності, які надають цю послугу.

2) Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами (2017 р.)

Субвенція спрямовується на надання державної підтримки *особам з особливими освітніми потребами*, які здобувають освіту в різних навчальних закладах , у тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти державної та комунальної власності, а саме дітям сліпим та із зниженим зором, глухим та із зниженим слухом, з тяжкими порушеннями мовлення, із затримкою психічного розвитку, з порушеннями опорно-рухового апарату, з порушенням інтелектуального розвитку, із складними порушеннями розвитку (у тому числі з розладами аутичного спектру).

3) ЗУ «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.)

У новому законі про освіту надаються основні терміни освітньої діяльності та їх визначення, надані загальні положення, структура освіти, заклади освіти, стандарти освіти та освітні програми, прописані умови забезпечення якості освіти, права та обов'язки учасників освітнього процесу тощо.

Список літератури

- 1) Закон України «Про освіту»
- 2) Наказ Мінсоцполітики «Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації» (від 18.05.2015 р.)
- 3) Постанова Кабінету Міністрів України №88 від 21 лютого 2018 року «Про деякі питання використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2018 році»
- 4) Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами (2017 р.)
- 5) Термінологія законодавства. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/27863>

Дякую за увагу!